

Գործը կրթարար քաղցրորեն ծանոթ
ծախյր առնն ահկ իմնն Համար թի
փարա է :

Լրտրոյս զերարերալ նամակ կամ որ
ես իթե գրտրտն է, քամալթթն աղտր
ողզողտր : եւ տտն ծամրուն ծախ
յր իտողթն զտոյ է :

ქუჩა

Այս Ը՛ ըը Թէպէտ պաշտօնական
 չըլլալով կրնայ ստոյշ չըլլալ, բայց անց-
 եալ տարի Վ իճնայի դեսպանական ժո-
 ղովին ժամանակն այ պատերազմին մէջ

Թեան արվեստն : Եզրը նորէն յայտնեց ինծի իւր վստահութիւնը՝ ուղղած դու մարէս հինգամսիկ աւելի ստորագրելով : Ուստիւայ սղութիւնն անբաժանելի եղած ներդրութիւնները զարմանալի համբերութեամբ կրեց, թիպէտ եւ առանձնական ողորմութիւնները, գաւառական ժողովներուն ըրած ջանքերը եւ դաւաճանքներուն բաժնւորած 10 միլիոնը այն ներդրութիւնները թիւթեցուցին : Եւս միջոցին, օտար երկիրներէ եկած ցորեններուն զինը զգալի կերպով կ'իջնան : Ոսկիին աներեւոյթ ըլլալուն վրայ վախերը տխրացան, եւ երբեք աշխատութիւններն աւելի բանուկ եւ եկամուտներն աւելի մեծ կ'ըլլան : Պատերազմին դիպուածները ազգին զինուորական հոգին արթնցուցին : Երբեք այսչափ կամուր զինուորագործութիւն եղած չէր, եւ ոչ վիճակաւ զինուոր գրգռանքներուն մէջ այսչափ եռանդ տեսնուած էր :

Իրաց վեճակին այս համառօտ նկարագրին վրայ քաղաքական բարձր նշանակութիւն ունեցող իրողութիւններու կ'աւելնան :

Միւսին (Բրիտանիոյ) (Մեղդոյ) Թագուհին ուղեւոր իր վստահութեամբ եւ մեր ազգին վրայ ունեցած յարգին ապուշոյ մը տալ եւ մեր յարաբերութիւնները աւելի մտերմական ընել, Պաղղա եւ կա : Հաստեամբ եռանդազին ընդունելութիւնը համարած ըլլալուն է զինքը, թէ իր ներկայութեամբ արդած զգացու մնալը որչափ խորին եւ երկու ազգաց դաշնակցութիւնը ամրացնելու յարմար էին :

Բիւնիսթեյի (Սարտենիայի) Թագուհի՝ որ առանց իր ետեւը նայելու արդէն պատերազմի դաշտին վրայ ցուցնա՞ծ աշխուժով մեզի հետ միաբաներ էր, նոյնպէս Պաղղա եւ կա՝ իր զօրաց քաջութեամբ արդէն զօրացած միութիւնը նուիրագործելու :

Եւս վի հապետները կրցան տեսնել, երբեմն խռովեալ եւ Եւրոպայի խորհուրդներուն մէջէն դուրս ձգված ազգ մը՝ այս օր բնութեամբ, խաղաղ եւ ահանաճելի եղած, որ պատերազմ կ'ընէ՝ չէ թէ կիրքերու վայրկեանական մոլեգնութեամբ, այլ արդարութիւնէ յառաջ եկած հանդարտամտութիւնով եւ պարտաքննութեամբ : Տեսան Պաղղա, որ երկու հարիւր հազար մարդ ծովերուն մէջէն պատերազմի իրկած ժամանակը, միանգամայն խաղաղութեան արհեստները Փարիզ կը գումարէր՝ որպէս թէ ըսիկ ուղեւոր Եւրոպայի : « Եթէ մեան պատեալը քաջութիւնի համար տակաւին միջանկեալ դէպք մըն է : Իմ գաղափարներս « եւ զօրութիւնս մասամբ մը խաղաղութեան արհեստներուն ուղղված են « միշտ : Բան մը դանց չըլլինք մէկ մէկու « հետ համաձայնելու համար, եւ զիս « մի տոյգէք՝ պատերազմի դաշտին վրայ « նետելու մեծ ազգի մը կարողութիւնն « ու զօրութիւնը : »

Եւս հրաւերը կը թուի թէ լավեցաւ, եւ ձմեռը թշնամութիւնները դարբնելու զեպականական միջնորդութեան նպատակը : Եւստիս այնպիսի վճռողական ջանք մը ընել ուզեց, որ ընդարձակ կայսերութեան մը վեհապետին բոլոր ազգեցործութիւնը խորհրդակցութեանց մէջ կը բերէր : Եւստիս տեղութիւնը աւելի սերտ կերպով Եւրոպայի ու Պաղղայի հետ կապիկցու գաշնագրութեամբ մը՝ որ իր հոգին ամբողջութիւնը կ'ապահովէր :

Սերժապէս, ամեն կառավարութիւններէն խրատներ կամ արհեստներ հասան Բեռլինը : Ուստիւայ կայսրը ժառանգ ըլլալով այնպիսի վիճակի մը որուն պատճառն ինքը չէր, անկեղծ փափաքով մը վստահութեամբ այս արհեստները կը ունենար պատճառները վերջացնելու : Հաստատման ընդունելի Եւստիսի ձեռք իրեն խրկված առաջարկութիւնները : Օրինուց պատիւը դո՛ւ ըլլալէն ետեւ, Եւրոպայի բացայայտ կերպով յայտնած բարձրագոյն զինանքին ալ նոյնպէս պատիւ տանալ էր :

Եւս օրուն օրս պատերազմող եւ դաշնակցի տերութեանց լիազօր երեսփոխանները Փարիզ գումարված են խաղաղութեան պայմաններ որոշելու համար : Հափառութեան եւ արդարութեան հոգին որով ամենն ալ վստահ են, յաջող արդիւնք չը յուսալ կրնայ տալ մեզի : սակայն ծանրութեամբ սպասելով ժողովին վախճանին, եւ հաւասարակէս պատրաստ ըլլանք, թէ, պէտք ըլլայ նէ, սուրը նորէն քաշելու, թէ ձեռք երկընցնելու անոնց, որոնց հետ անհնգ ուղղութեամբ պատերազմեցանք :

Եւստիս որ ըլլայ, զբաղինք Պաղղայի ուժն ու հարստութիւնը աւելորդներու միջոցներուն : Եւստիս եւս ամրացնելու, թէ կարելի է, փառաց եւ զհերու ընկերութեամբ կազմված դաշնակցութիւնը, որուն փոխադարձ օգուտները խաղաղութիւն ըլլալէն ետեւ աւելի լաւ պիտի տեսնուին : Սերժապէս, աշխարհի բազմին համար ասանկ երեւելի վայրկեանի մէջ մեր վստահութիւնը Եւստիսի վրայ դնելու, որպէս զի մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան շահերուն ամենն աւելի յարմար կերպով առաջնորդէ մեր ջանքերուն : »

ՌՈՒՍԻԵ : Կառավարութիւնը կուզէ ամենպէս զբաղուի պատրաստ ըլլալ : Օտեսայէն փետր. 19 թուով գրված նամակ մը խօսքին նայելով, տերութեան բոլոր ժողովուրդներէն 1000 ին 23 հոգի նորէն զինուոր առնելու որոշում եղեր է, եւսայ որոշումը ի գործ դնելու համար՝ միայն կայսեր հրամանին կ'սպասին : Եւստիս զատ կ'ըսէ, թէ գալ ամսոյ մէջ Եւստիսան պատերազմական ձիւր ժողովուրդ հրաման եղեր է, հաւանականաբար թէ որ միջեւ անժամանակը խաղաղութիւն չըլլայ, կամ զինուորագրութիւնը աւելի երկարելու չհաճին գաշնակցութեան թիւնները :

ՔՐԻՍՏԻՆԱՅԻ գերմանական Պաղղայի ընդունելու հետեւալ առիթը կը հրատարակէ ռուսաց բանակին վրայ :

Բարձրագոյն ռուս զինուորականի մը նամակին մէջ կը կարգանք, թէ Եւստիսի ձեռք առաջարկված հինգ պայմաններն ընդունելու վրայ եղած խորհուրդներուն մէջ Պորթլանտի իշխանին կարծիքը յաղկեց, որ համոզված է, թէ ռուսաց բանակը այն կերպով կազմված չէ որ կարող ըլլայ անյետ կերպ տարուան պատերազմներուն մէջ կործնուցածը երբեք չի վերականգնուի : Եւստիս ամեն միջոցները ձեռք առնելով խաղաղութիւն ըլլալէն ետեւ բանակը կարգի դնելու, վերջին տարիներուն տեսուր փորձերէն խրատվելով :

ՊԵՐՍԻԱՆԻ զրկված նամակ մը կը ծանուցանէ, թէ խաղաղութիւն ըլլայ նէ, Պ. տը Գոնթօն Ռուսիոյ դեսպան պիտի ըլլայ Պ. Պոլոյ մէջ :

ՊԵՐՍԻԱՆԻ : Թէ հրանի պաշտօնական լրագիրը Հերաթի անցքերուն վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հրատարակէ :

« Պարսկաստանի բարձր կառավարչէն Խորասանէն առած ստոյգ լուրերէն կ'իմացվի, որ Քապուլի Սէրտար Էմիր Տօթ Մէհմէտ խանը՝ իր զրացնելուն թելադրութեամբ ու օգնութեամբ ըր զէնք առնելով Պանտահարի դէմ, տիրեց այն դաւառին, եւ հիմա դիտաւորութիւն ունի Հերաթի վրայ քալելու : որ անոր ալ տիրէ : Պարսկական կառավարութիւնը տերութեան երկիրներուն եւ գլխաւորապէս Խորասանի դաւառին մէջ խաղաղութիւնը անվերջ պահելու համար, իրեն պարտք կը սեպէ Հերաթի անկախութիւնը պահպանելու : Քապուլի, Պանտահարի եւ ուրիշ երկիրներու իշխաններուն կամ տերերուն կողմէն եղած որ եւ է յարձակողական փորձերու դէմ :

Մեր կառավարութեան եկած տեղեկութիւններուն նայելով, Էմիր Տօթ Մէհմէտ խանին դիտաւորութիւններն ու գործերը՝ ամենեւին համեմատ չեն իր կարողութեանը, մանաւանդ որ իր կողմէն այսպիսի ձեռնարկութիւն մը մեր կառավարութեան կամքին դէմ է : Տօթ Մէհմէտ խանը՝ մինչեւ հիմա մեզի ցուցնած հարստութեանը համաձայն կը շարունակէ կեղծելու, որ ինքը միայն Հերաթի տիրել կուզէ : բայց իր բուն խորհուրդներուն նպատակն է՝ Խորասանի նահանգին եւ թերեւս Պէլուճաստանի, Քէրմանի եւ շրջակայ երկիրներուն մէջ մեծ շփոթութիւն եւ աղմուկներ յարուցանել : հետեւաբար, մեր կառավարութիւնը չի նայ անհոգ նստիլ այսպիսի շփոթութեան մը առջեւ, եւ մեզի անհրաժեշտ պարտք է՝ բուն մեր դաւառներն ու սահմանադրութիւնը պաշտպանելու համար՝ զօրք խրկել Հերաթ, որպէս զի գտնիկ պաշտպանները Էմիր Տօթ Մէհմէտ խանին յարձակման փորձերուն դէմ, եւ երկրին տիրոջ իշխանութիւնն ու իրաւունքները հաստատ պահենք դաւառին մէջ, մինչեւ որ քաղաքական նոր կարգադրութիւններ ըլլան : Սակայն Պարսկական կառավարութեան այս ըրածը ամենեւին չի փոխի դաշնակցի տերութեանց նկատմամբ իր ունեցած չէզոք դիրքը, եւ այսուհետեւ ալ պիտի շարունակէ անուճանկ պահելու նոյն չէզոքութիւնը : »

Պ. Պոլոյ դեսպանատունները եւ կամ լուրերուն նայելով, Թէ հրանի տեղեկական դեսպան Պ. Սիւրէ դեռ Պարսկաստանէն չէ եկած : այլ Թէ Վիլիզ կեցած՝ իր կառավարութեան կողմէն նոր հրամաններու կ'սպասէ :

ԽԱՍՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզեալ ուրբաթ՝ Տաճկաց Պանտահարի իշխանի տուն ըլլալով, հետեւեալ շաբաթ օրը Զաքարիայ կայսերական պալատը Բիւթաք եղաւ, եւ կ'ըսէ, թէ տերութեան պաշտօնէտները ժողով ըրին օգնութեամբ Խորասանին առջեւ :

Պարսկական Պարսկական բանակին հրամանատար լը Մարմորա զօրապետը անցեալ հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքս հասաւ եւ շաբաթ օրը Պարսկական դէպք :

Օգոստոսիան Խորասանը գաղղիացուց Պ. Պայրու Տոյն յաջող ծննդաբերութեան լուրը առնելուն պէս, հրաման ըրաւ որ կայսերական կառավարութեան ինքազիշտութիւնը հետաքրքիր խաղաղութիւնը :

Պարսկական Պարսկական ռուս գերիները (Օտեսա տանող գաղղիական Քիւնթաք-Քիւնթաք եւ Միւնթաք շրջանները) որ անցեալ հինգշաբթի պիտի ծախայ ելլէին ուրբաթ օրը ելան :

բայց օդին սաստիկ գէշութեան պատճառաւ չըկրնալով ծախանին շարունակել՝ մայրաքաղաքը դարձան :

Պարսկական անգղիական բանակին ծառայող առաջին կարգի թարգմաններուն վարձքը՝ օրը եօթը շիլլինգ եղաւ, որոնց մէկ շիլլինգ ալ պիտի տրվի սպասուար մը պահելու համար : եւ շորոք ու կէս շիլլինգ եղաւ երկրորդ կարգի թարգմաններուն վարձքը :

Պարսկական մէկ ժամանակէ մը ի վեր անաւարտութեան տունները բացման ցուցով, եւ կերպ կերպ անկարգութիւններ գործընկերվ, տեսալութեան պաշտօնէտ վեհապետը լիզէթ փաշան մանրօխայլ քննութիւն մը ընելէ ետեւ՝ որոշեց որ այն ստաներ հասարակաց շրջապայութեան հետ թաղ մը փոխադրվին :

Բարեխնամ փաշային այս որոշումը մեծ ուրախութիւն պատճառեց Պարսկական պարսկական իշխաններուն :

Պարսկական փետր. 29 թուով հետեւեալը կը գրեն :

« Միւր խիտ հազուադէպ է հոս : բայց հոյսային 13 դուռուց տալու պէս՝ միշտ ուղիս կրնա գտնուի :

« Յորենին ընտիր տեսակը միշտ 30 դուռուց է գրիւ, օսմանեան լիւրն 110 դուռուց հաշուելով :

« Մետաքս քիչ կայ՝ ծախաններուն գէշութեան պատճառաւ : Վիները՝ որ ահա հոս կը գտնուի, միշտ բարձր են :

Տիւրքիա	Ե. ասկ.	400-415	դուռուց
"	Բ. " "	380-390	"
"	Գ. " "	370-375	"
Սիւն	Ե. " "	350-390	"
"	Բ. " "	330-335	"
"	Գ. " "	315-320	"
Մէլնիք	Ե. Գ.	320-330	"
"	Մարտիկ	310-315	"
"	Բ. ասկ.	300-305	"
Խոսքով Տիւրքիա		130-145	"
"	Պարսկական	2 կայ :	

Մայրաքաղաքիս (Օսմանեան հետադրին) անօրէն կը հրաւիրէ վաճառականները, որ դուրսէն եկած հետադրական նամակները դիւրութեամբ եւ շուտով իրենց ձեռքը հասնելու համար, իրենց անունը եւ բնակարանը հետադրական գրասենեակը գրել տան յատուկ տուժարի մը մէջ : Եւս հրաւերին անհաջ փախուցները գտնուող ընկերութեանը չեն կրնար ունենալ թէ օր իրենց եկած նամակները ուղիւ ձեռքերէն հասնին :

Փետրուարի 23ին գիշերը Պիւնթայի մէջ զարհուրելի եղեւնագործութիւն մը պատահեցաւ : Էմիր Սիւրէի արուարձանին մէջ նպարավաճառ մը որն որ յառաջ մայրաքաղաք էր, ետքը դիւրաց վաճառականութեան ձեռքը դարձած էր, բայց գործընկերայնալը երթալով ու պատուքի տակ ինչպէ՞ս նոյն արուարձանը ձգած ու վերափոխելով գործընկեր ձեռք առած էր, իր 3 հատ դեռահասակ զաւկները անորոշմամբ դանակով մեռցնելէն ետքը ինքզինքն ալ մեռցուց : Սեղանին վրայ դրուած թուղթ մը գտնուեցաւ, որուն մէջ որքան պատն ու անձնատաղանդ աս տակալի ոճադարձութեանց իբրեւ պատճառ յառաջ կը բերէ գործընկեր զգախտ անյաջողութիւնն ու պարտքերուն շատումը, եւ կ'աւելցնէ թէ իր սիրելի զաւկները զգախտութեան ազատելու համար աս միջոցն ընտրեց է, ի պարսկական թերթը անգամ ամուսնացած էր եւ զաւկներն անառջիկ ամուսնութենէ էին : Ինչիւր մէկ քանի օր յառաջ ծնողը անհետ եղած էր, որ Պիւնթայէն հեռու կը բնակին, եւ նոյն միջոցին աս զարհուրելի դիպումը կը պատահէ : Վայն արուարձանին բնակիչներէն շատերը ժողովք ըրին, եւ մոռնելով որ այսպիսի անլուր գաղանային դէպք մը զաւկներուն իրենց (ծնողաց) վրայ պարտելու եւ անոնցմէ կասկածելու առիթ կրնայ տալ, որոշեցին որ 3 անմեղ տղոց փառաւոր թաղում մ'ընեն. եւ իրքեալ ստակ ժողովելով 28ին շրջի յուզարկաւորութիւն մ'ըրին բոլոր արուարձանին մէջէն մեռնելու պարտքընկերվ : Սեղանայի ժողովուրդը անթիւ անհամար բազմութեամբ շորս կողմէն եկաւ խոնկեցաւ աս արտաշարժ հանդէսը տեսնելու, այնպէս որ քաղաքային հանդիսութեանց ատեն ալ շատ քիչ այսչափ բազմութիւն կը ժողովէր : Էտ արտաշարժ տեսարան էր ետեւէ ետեւ երեք դեռահասակ անմեղ տղայոց դաւադրեղ տեսնելը : եւ շատերը, մանաւանդ մարք եւ տղոց արցունքներն չէին կրնար բռնել : Սեղանայի ժողովուրդն ամենեւին ծր 9 եւ ամենեւին պղտիկը 2 տարուան էր, առաջին երկուքը մանչ իսկ վերջինը աղջիկ էր :

Իւրեղ

Իրկուշաբթի առտու ժամը իննին միջոց

